T R I T O N, restaurátorský ateliér
Na Můstku 6, 110 00 Praha 1
Tel. 224 212 702
e-mail: mustek@volny.cz

Objednatel :
Národní hřebčín Kladruby nad Labem
533 14 Kladruby nad Labem
IČO: 72048972
Zastoupen :
PhDr. Pavel Douša, Ph.D.

Vypracováno dne : 4. 12. 2018

R E S T A U R Á T O R S K Ý Z Á M Ě R

Objekt	socha Sv. Gotharda
Autor	neznačeno
Umístění	Selmice, obec
Památková ochrana	Hřebčín, areál s kmenovým chovným stádem starokladrubského koně
Souřadnice	50.0500331N, 15.4377517E
Časové zařazení	1729
Provenience	Čechy
Materiál , technika	pískovec
Orientační rozměr	sokl 220 cm, figura 160 cm
Katalogové číslo	1000126748_0031, zapsáno 4.1.1995
Číslo ÚSKP	16212/6 - 2096

TRITON
2019

SITUACE

Na západním konci obce Selmice křižuje hlavní silnici vedlejší cesta, která patří k soustavě mezi zdejšímu pastvinami a vede k areálu Franzenshof. Tady, pod vzrostlými stromy na levé straně ve směru na Labské Chrčice, stojí samostatná barokní socha Sv. Gotharda.

1. POPIS A STAV

Stojící pískovcová figura v mírně podživotní velikosti, představuje biskupa s mitrou, v rouchu překrytém pláštěm, spojeným u krku sponou. Postava v silném kontrapostu, levá ruka lehce pozdvižena, pravá podél těla. Podstavec na protáhlém šestibokém půdorysu je ve své dolní části rozšířen a zdoben reliéfem akantových listů. Na zadní straně je reliéf, znázorňující bouři s bleskem a hořící dům, na čelní straně dříku je ozdobná kartuš s dovnitř prolamovanými rohy a nápisem v kapitálkách:

IN/TEMPESTATIBVS/ATQVE/NECESSITATIBVS/TV NOS/TVERE
SANCTE/GOTHARDE
(V pohromách i neštěstí ochraňuj nás svatý Gotharde)

Velikost písma je 3,5 cm, litery chronogramu v textu jsou vysoké 4,8 cm, vyznačuji letopočet 1729. Na vrchní desku soklu dosedá podnoži sochy . Na tomto místě je zjevná barevná různost použitého pískovce – červený na soklu, světlejší na figuře. V současnosti pod šedou krustou prachu a exhalátu barevnost kamene splývá.

Socha je zachovaná ve stadiu velkého torza, bez výraznějších známek starší opravy. Především chybí obě ruce od zápěstí, což je stav, zachycený již na snímcích z roku 1995. Kdy k poškození došlo není známo. Vyobrazení figury před poškozením zatím nebyla dohledána a nelze tedy bezpečně určit konkrétní formu atributů, jež držela. Z pohybu obou paží a z poměrně pevně ustálené ikonografie světce lze pouze předpokládat, že levá ruka přidržovala dlouhou biskupskou berli a na pravé byl položen model kostela. Ostatní tvar je sice členěn bohatým řasením drapérie, ale vnější obrys sochy je uzavřený a jako takový dosti odolný vůči účinkům zvětrání. Zvětráním jsou poškozeny detaily modelace, které někde chybí. Povrch kamene je celoplošně narušený, poškrábaný,. savý, otevřený srážkové vodě. je špinavý, zanesený prašnými spady a částečně i exhaláty z blízké silnice (zvláště socha), napadený organizmy z okolní vegetace, mechy několika druhů a lišejníky (zvláště sokl). Kámen soklu není dostatečně izolovaný, je mokrý, narušený vzlínající vodou. Stabilita ukotvení vzbuzuje pochybnosti, zejména s ohledem na hmotnost celku, tvar a stav spodní části soklu.

2. RESTAURÁTORSKÝ PRŮZKUM

2.1. Prohlídka na místě

Prohlídka na místě byla provedena za dobrého denního světla. Konstatován zaznamenaný stav památky**.** Polychromie nezjištěna. Předchozí restaurátorské zásahy nezjištěny.

2.2. Laboratoř

Po vizuální kontrole stavu a povrchu kamene odběry pro laboratoř provedeny nebyly. Pokud se v průběhu práce vyskytne potřeba přesné identifikace kamene nebo fragmenty polychromie, bude proveden rozbor vzorků a výsledek vyznačen v závěrečné dokumentaci.

2.3. Ikonografie

Svatý Gothard (též Godehard), benediktinský opat a hildesheimský biskup , je patronem zedníků, ochránce proti blesku, v lidovém prostředí také pomocník při několika zdravotních potížích. Pocházel z Bavorska, kde v 10. století jako biskup působil, pečoval o výchovu mládeže, staral se o nemocné, vystavěl velký ústav, budoval kláštery, zřizoval školy. Byl oblíben pro svůj příkladný život, veselou povahu, lásku k jiným a přísnou kázeň k sobě samému. Je zpodobován jako biskup v tiáře a s berlou, , pravidelně s modelem kostela, někdy v situaci, kdy křísí mrtvého nebo s drakem u jeho nohou, což symbolizuje jeho protireformační činnost. Předmětná socha patří, dle zachovaného fragmentu gesta. k nejběžnějšímu typu, tedy s berlou a modelem kostela.

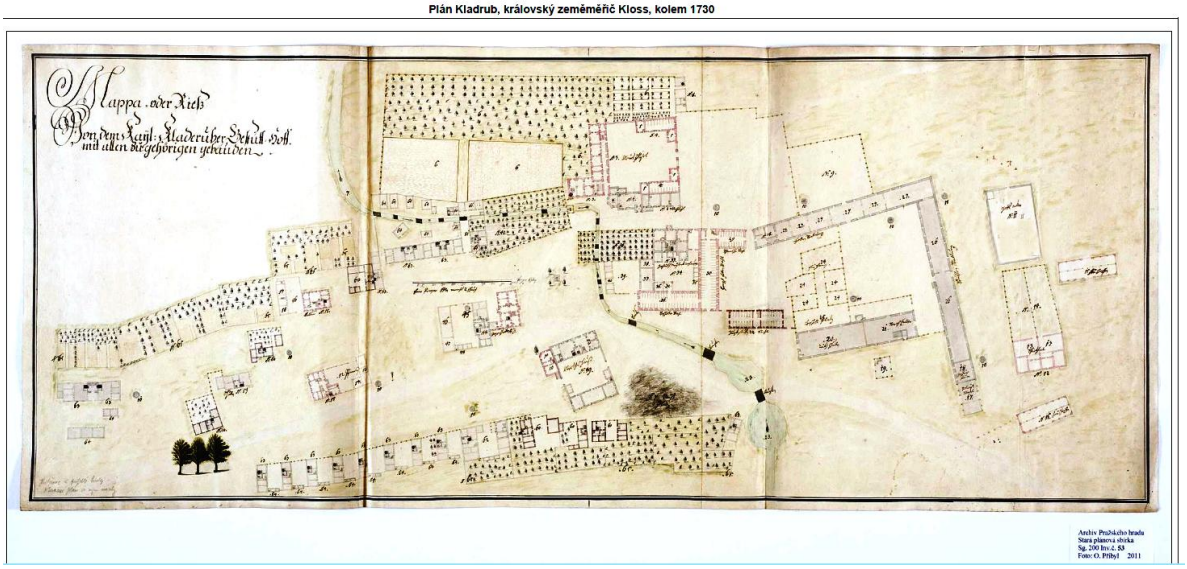
2.4. Historické souvislosti

Obec Selmice, se v pramenech objevuje od roku 1142. Do husitských válek náležely k prvotnímu nadání sedleckého kláštera a do 16. století pak patřily pod správu týneckého, později kunětického panství. Další historie obce už souvisí s událostmi, které v 16. století v sousedních Kladrubech vedly císaře Maxmiliána II k založení chovu starošpanělských koní. Jeho následník, Rudolf II., pak zrušil hospodářský provoz ve zdejší oboře, chov rozšířil a v roce 1579 dekretem stájím udělil statut dvorního hřebčína s chovem koní pro potřeby panovnického dvora. V letech 1581-82 nechal vystavět zámek, zděné stáje, byty pro zaměstnance a ke stávajícímu areálu přičlenil dvory v Semíně a Selmicích. Malá obec Selmice se tak stala jedním z charakteristických historických doplňků areálu Franzenshof . Do tohoto vývoje zasáhla Třicetiletá válka, která si v roce 1638 vynutila přestěhováni koní do rakouského Mühlhofenu, O rok později Švédové Kladruby skutečně vypálili a krátce poté, při velkém požáru v roce 1645, vyhořely zdejší stáje znovu.

Bezprostředně po válce prošel hřebčín rozsáhlými opravami, V roce 1650 se začalo s opravou zámku, pro návrat evakuovaných koní se upravovaly pastviny a stáje. Kladrubskému hřebčínu mimořádnou pozornost věnoval také milovník koní a

jezdectví , císař Karel VI. (1711 – 1740). Chov koní dále rozšířil a celý areál nechal důkladně přestavět , přičemž tato stavební etapa byla doložena jak písemnými doklady, tak i plánovou dokumentací.

Plán Kladrub, královský zeměměřič Kloss, kolem 1730

Na přelomu 20. a 30. let byly prováděny úpravy v zámeckém parku i v celém areálu. Zřejmě právě tehdy byl osazen i několika umělecky cennými sochami světců (v roce 1720 socha Anděla strážného na Jelenišťatech, v roce 1728 socha sv. Donáta (později přemístěna na náves), v roce 1729 sousoší Piety poblíž obydlí písaře snad z okruhu Braunovy školy) , včetně sochy sv .Gotharda, které jsou tak dokladem všeobecné náboženské atmosféry té doby ve východních Čechách.

Pokud byl Sv. Gothard instalován, aby ochránil hřebčín před pohromou a požárem, pak k tomu byl ze zkušeností v historii jistě dobrý důvod. Přesto již v roce 1757, nedlouho po velkorysé přestavbě hřebčín opět vyhořel. Katastrofálním požárem byly tentokrát zničeny nejen objekty a zámek ale i cenné chovné záznamy, které v něm byly uloženy. Koně byli přesunuti tentokrát do Uher a opravy v areálu, při omezených prostředcích, probíhaly v redukované podobě a pomalu. Přesto už v roce 1770 dal císař Josef II. zřídit hřebčín znovu a všechen chovný materiál povolal zpět.

Poznámka: k historické části byly použity informace

- z internetové encyklopedie,
- SHP Kladruby nad Labem
- Kubelková Hana, Mikroregion Přeloučsko a jeho epigrafické památky, Magisterská diplomová práce FF MU Brno 2009, (literatura)

3. NÁVRH RESTAUROVÁNÍ

3.1. Návrh koncepce zásahu

Hřebčín v Kladrubech se potýká s nedostatkem pramenů a starší obrazové dokumentace místa s instalovanou sochou. Na fotografiích, keré jsou aktuálně k dispozici, je socha vždy již v torzálním stavu. Není známo kdy došlo k poškození, resp. ztrátě obou rukou s atributy . Zatím není známý přesný tvar ztracených částí a teda spolehlivý podklad pro případnou rekonstrukci chybí. Za daných okolností lze pouze z ikonografických analogií a zachovaného gesta předpokládat, že světec pravou rukou přidržoval biskupskou berli a v levé držel jakýsi model kostela, Protože stav kamene vyžaduje restaurátorský zásah a konzervační opatření co nejdříve, je třeba zvolit variantu, která restaurování sochy umožní co nejdříve.

A.. konzervace stávajícího torza bez doplňků a modelací mimo nutnou korekční plombáž povrchového poškození a detailů, které lze bezpečně dovodit vnávaznosti tvaru, revize a zajištění ukotvení sochy v terénu

B. konzervace stávajícího torza (v rozsahu A) s modelací chybějících rukou a atributů podle schváleného výtvarného návrhu (reverzibilní oprava z analogického umělého kamene)

V obou variantách je třeba provést :

- Povrchové mechanické čištění od mechů a prachu (podle charakteru povrchu a krusty), výhradně na suchém povrchu.
- Mechanické odstranění povrchových výkvětů solí .
- Redukce salinity pomocí obkladů s destilovanou vodou.
- Čištění mokrými prostředky (silonový kartáč, čistidla), desinfekce.
- Drobná modelace opadaných detailů, tmelení, případně výměna dožitých plomb.
- Dle potřeby zpevnění funkčních plomb.
- Barevná patina tmelů
- Celková petrifikace a hydrofobizace kamene .
- Kontrola ukotvení sochy, případně zajištění soklu v nové desce (na kovový trn), spolehlivě usazené v terénu. Úprava terénu v nutném rozsahu, odkopání země kolem soklu v šíři cca 20 cm a hloubce 30 cm , zasypání rýhy štěrkem 8 – 16 mm pro účely drenáže.
- Redukce větví v nejbližším okolí sochy .

V průběhu restaurování je třeba do dokumentace vyznačit všechny změny ze starších oprav a případně dokumentovat změny nové. Pokud budou v průběhu práce zjištěny fragmenty polychromie, budou na místě zajištěny a dokumentovány, nebudou však využity k plošné barevné obnově .

3 . 2 , Materiál

K restaurování budou použity pouze materiály, určené k restaurování kamene, konkrétně výrobky firmy Aqua Barta (ČR), řada POROSIL Pomocné materiály a čistící prostředky jsou vyzkoušené a chemicky odbouratelné, bez nežádoucích vlivů pro kámen i přírodní prostředí. K modelaci v rekonstrukcích a ve tmelech bude použita směs , strukturou i barevností co nejvíce odpovídající složení původního kamene (směs firmy Aqua Barta), barevná patina bude provedena přírodními pigmenty, určenými k tónování kamene.

4. PRACOVNÍ PODMÍNKY

Práce bude prováděna v exteriéru, je třeba aby probíhala v letním počasí. Vyžaduje malé lešení se stříškou.
Práci provede restaurátor s příslušnou licencí MK, s kolektivem.

Příloha :
Fotografie

Předkládá : PhDr. Janka Šiňanská

TRITON
RESTAURÁTORSKÝ ATELIÉR
Na můstku 6
110 00 PRAHA 1

FOTOGRAFIE

1 Selmice, s vyznačeným místem sochy.

2 Sv. Gothard, přední pohled, celek.

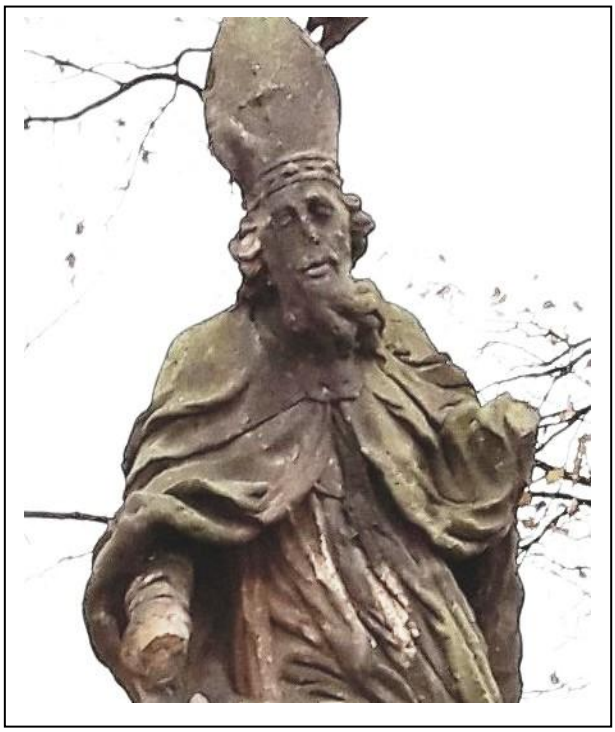

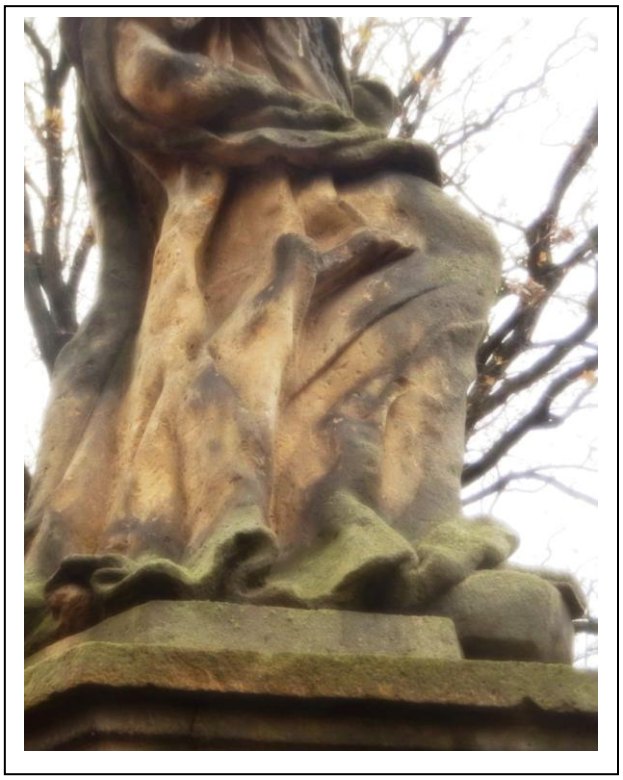

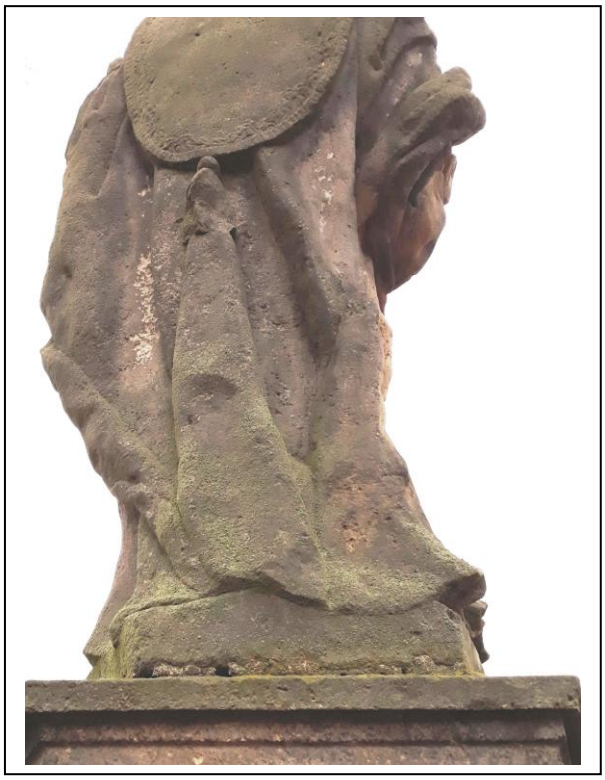

3 – 6 Celek, boční a zadní pohled

7 – 10 Povrch sochy, stav povrchu kamene

11 přední , nápisová strana soklu

12 Zadní strana soklu s reliéfem

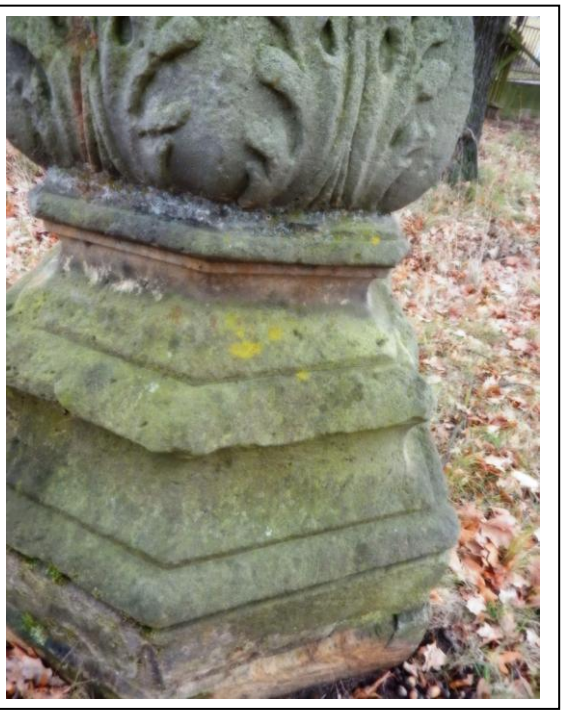

13 – 14 boční strany soklu, arav povrchu kamene

15 – 16 Horní část soklu, profily. Barevnost a stav kamene

17 – 18 Spodní část soklu, profilace, stav kamene.